

Järle Byablad

Nr. 2 april 1987

Tryckt i Örebro

ÅRGÅNG 13

Lösnr pris 5 kr

Byabladskommittén: Gun Viktorsson (kontaktperson) 0587/500 60, Peter Ekström (ansv. utgivare) Karin och Adam Bergman (distribution), Birgitta Carlsson, Erik Engsbråten och Mats Svensson.
BYALAGET POSTGIRONR 44 85 83-5

Interiörbild från fam. Lintons gammelmök.

OM DESSA VÄGGAR KUNDE TALA.

Ny reportageserie i Byabladet se sid 6.

SOMMAR, SOMMAR!

Trot eller ej, men snart är det sommar och då händer det en hel del vid Järle station. Vår planering är i full gång. Trafikplaneringen från NBVJ har prel. en mycket omfattande trafik på Järle (se annan art.) Beställningstrafiken har redan klart med cirka 200-300 LO-människor som besöker oss den 24 maj och önskar kaffe med smörgås. Det ställer vi naturligtvis upp på och laddar ordentligt för detta ändamål. Frivilliga är förstås välkomna att vid detta tillfälle och andra i sommar ge oss i kommittén ett handtag.

Feriepraktikanter har ansökts om hos kommunen och det verkar OK även för denna sommar. Vi har ansökt om 3 st per månad för att kunna hålla öppet alla dagar. Ontresserade 16-18-åringar kan kontakta Lasse Carlsson. (15-åringar kan eventuellt komma ifråga under vissa förutsättningar har det sagts). Vi önskar också kontakt med våra "bullbakande vänner", som bidrog med hembakta bullar och annat kaffebröd (mot ersättning förstås) till våra gästers stora behållning förra året. Tack ska ni ha förresten. Nu börjar det dra ihop sig igen. Från i början av maj så kan vi börja fylla frysarna. Vi hoppas och tror att ni som hjälpte oss ifjol ställer upp i år igen. och som sagt, ni får ju en

slant för besväret/nöjet. Men ring gärna först till Lasse eller Gösta.

Vi efterlyser också idéer till "kringaktiviteter" som kan ytterligare höja attraktionsvärdet för besökande vid stationen. Vi är också på jakt efter utemöbler. Ring om ni har tips och idéer. Annars väl mött i sommar på Järle station.

PR-och tågkommittén.

Följande preliminära tågtrafikplanering har vi saxat från järnvägsbladet "FÖRSTLINGEN", med reservation för ändringar. Fullföljs planerna så har Nora daglig tågförbindelse med Järle från 22 juni till 7 aug. Håll tillgodo med denna digra lista:

9 maj	abbonerad resa
18-22 maj	skolresevecka
23 maj	musiktåget
24 maj	abbonerad resa
12 juni	Bergslagsafton
13 juni	Ånglokslördag
22-26 juni	dagl. tur rälsbuss
27 juni	Ånglokslördag
28 juni-	
3 juli	dagl. tur rälsbuss
4 juli	Ånglokslördag
5-7 juli	dagl. tur rälsbuss
8 juli	flera turer "
9-12 juli	Nora-dagarna
13-17 juli	dag. tur rälsbuss
18 juli	Ånglokslördag
19-24 juli	dagl. tur rälsbuss
25 juli	Ånglokslördag
26-31 juli	dagl. tur rälsbuss
1 aug.	Ånglokslördag
2-7 aug.	dagl. tur rälsbuss

JÄRLE:s RALLY-MORSA!

Alla som är sportintresserade ser då och då i tidningen att Ulla Folkesson från Lundby, Järle har varit i farten. I vad då? Rally givetvis!

-Jag har alltid varit intresserad av rally, säger Ulla till Byabaldet som gästar hemmet i Lundby för en intervju.

-När jag stått i skogen och sett rallybilar fara fram har jag alltid önskat att själv få sitta i en bil. 1977 tog jag C-licens. Det finns tre olika förarklasser: A, B och C. Man börjar i C och kan efter visst antal poäng komma upp till B, men då måste man få ihop tre

poäng under ett år, och poäng får man endast om man vinner. Jag har hittills i år fått ihop till två poäng, så målsättningen att komma uoo till B-licens hägrar.

-Trots att jag tog licens redan 1977 har jag inte på allvar börjat köra rally förrän för två år sedan. Innan dess var jag kartläsare åt min man Anders.

-Är det Anders som är kartläsare åt dig nu?

-Nej du, säger Ulla och Anders med en mun. Han har alldeles för mycket av bilskollärfasoner i sig, säger Ulla. Vi provade en gång att resa

Ulla Folkesson tar en av många kurvor i årets Bergslags-rally

forts. sid 4

runt Bredal, men det slutade i familjegräl och bilen hamnade i diket. Så jag får hålla mig med andra kartläsare, som Torbjörn Dahlkvist, Niklas Nordin, Kristen Stensson och Jan-Peter Villwock.

-Är du aldrig rädd?

-Nej aldrig. Jag sitter säkert fastspänd, och det är väldigt sällan som det händer någon olycka i Sverige. De stora olyckorna som sker utomlands och då handlar om publik som står alldeles för nära vägen, de står till och med på vägen.

-Vad är tjusningen med rally?

-Farten i första hand. Att se hur fort man kan både ta sig in i och ur en kurva. Ibland går det jättebra och andra gånger så går det åt skogen. Under de år jag kört har jag faktiskt bara behövt bryta två gånger, och det är på ca 35-40 tävlingar. Sedan kommer ju kompisandan och gemenskapen in i bilden. Den betyder väldigt mycket.

-På rally som visas i TV brukar det alltid vara en hel mängd med servicefolk som hjälper till, har du det också?

-Nej, inte en hel mängd precis, men jag har en duktig mekaniker som servar efter vägen och det är Roger Andersson i Järle. Likaså har jag också hjälp av Tomas Ekström i Hult. Utan deras hjälp skulle jag nog inte komma runt hela banan.

-Det måste väl vara en dyr sport?

-Både ja och nej. Bilen i sig är ingen större investering utan den stora kostnaden är däcken. För att kunna hänga med och tävla om första platsen så måste jag byta däck efter varannan tävling, visserligen är inte däcken utslitna så jag säljer dem, men nya behövs. Anders ser ju till att bilen är i trim inför tävling så den delen blir ju inte så kostsam. Under det gångna året har vi i SMK-Örebro, vilka jag tävlar för fått tag i en del sponsorer, och det blir ju till ytterligare hjälp. Det är fem företag som bildat en rally-pool. Vidare så sponsras jag av Harrys Motor Eftr. Bengt-Åke Karlsson, Åke Edgarsson och Centrala Gummi.

-Vilket är roligast att köra, vinter- eller sommarrally?

-Det är vinterrally, inte för att det går fortare utan för att man har snöplogkanter att ha till hjälp, vilket gör körningen lite roligare.

-Stora segrar?

-Den största är nog segern i senaste Bergslagsrallyt. Det var ca 20 bilar i min klass, så det var en skön känsla att få vinna.

-Din målsättning?

-Jag vill få B-licens som Anders. Men att komma upp sig i den gruppen för vidare avancemang är väldigt svårt och kostar genast mycket mer, men visst vore det kul att få pröva på.

forts. sid 5

-Hur har du fått namnet "Rallymoschan"?

-Det vet jag inte, men kanske är det för att jag är fyrabarnsmamma och börjar närma mig de fyrtio. Många gånger har man hört hur unga förare tänkt lägga av med rally när de blir slagna av en gammal kärring. "Nu har kärringen åkt ifrån mig igen" är sånt man får höra, men vad gör det så länge man ligger före?

-Har några av dina barn rallyintressen?

-Ja, det skulle väl vara Ann-Charlotte som redan provat de flesta fordon trots åldern, så där kommer jag nog att få konkurrens med tiden, men då är man väl Rally-mormor.

Byabladets medarbetare tackar för besöket, sadlar sparken och med ett "vroooom" på läpparna lämnar jag Lundby gård och sparkar mig hem i rallyfart över Järle-mossen.

Mats Svensson

JÄRLE RALLY-TEAM

ÄR EN SAMLING RALLYINTRESSERADE SOM TRÄFFAS FÖRSTA MÅNDAGEN I VARJE MÅNAD, MAN TALAR RALLY OCH TITTAR PÅ VIDEO OM RALLY GIVETVIS SAMT FIKAR. PLATS: UNGDOMSHEMMET SABBATSBERG. DU SOM ÄR INTRESSERAD, VÄLKOMMEN MED I JÄRLE RALLY-TEAM .

HEMBYGDSTRÄFF

den 11 april kl. 15.00
i Ervalla kyrka. Roland Andersson
guidar och visar kyrkan.

30/4 t.o.m. 6/5 ställs en container ut vid järnvägskorsningen, stationen. V.g. förpacka ej i plastkassar.

DOCKTEATER

MED LISBETH
HAMPING

"NÄR DJUREN KUNDE TALA"

MÅNDAG 13/3 KL. 14⁰⁰
PÅ JÄRLE BYADAGIS

OM DESSA VÄGGAR KUNDE TALA

Bya-bladet kommer då och då i fortsättningen att göra reportage om intressanta hus i bygden. Vi börjar i detta nummer med en presentation av familjen Lintons hus i Fingerboda

LITE BAKGRUNDSHISTORIA

Det här huset finns i Södra Fingerboda. Den som brukar färdas vägen från Åboda upp till riksvägen har nog sett det. Det ligger på höger sida ett par hundra meter från den vägen. Det har nyligen genomgått en intressant renovering och därför har Byalaget varit på besök och sett sig om.

Låt oss först presentera familjen som bor där: Den består av Ann-Charlotte och Steven Linton och deras tre barn Jennifer, Gabriel och Emily. Ann-Charlotte (oftast kallad Lotta) har sitt föräldrahem i Klysna, Ervalla, och hette Ehrestam som flicka. Hon är språklärare i en skola i Lindesberg. Steven är född i USA och är doktor i psykologi. Paret träffades när Lotta studerade "over there" några år på 70-talet. 1978 flyttade de till Sverige och bodde då först en period i Fingerboda. Sedan

tre år sedan kom de tillbaka till gården i S. Fingerboda. Den har varit i Lottas familjs ägo sen 50-talet då hennes morfar köpte den. Men boningshuset har nästan jämt varit uthyrt till olika människor. Jorden och skogen har brukats av Lottas föräldrar. Att gården var mycket gammal visste de. På en karta från 1789 finns boningshuset på exakt samma ställe som nu, och fynd från renoveringen visar att det är det samma. Uthusen har annan belägenhet då och vägen en annan dragning. Marken är också densamma som nu hör till. Den har antagligen skiftats från en större gård som låg närmare hyttan, nordost om Lintons gård. Hyttan i S. Fingerboda är från medeltiden och låg vid bäcken som rinner genom byn. Lämningskan kan ännu skönjas för den som är intresserad. Den lades ner i slutet av 1700-talet. Byn är pga bergshanteringen kulturhistoriskt intressant och Länsmuséet har tidigare kartlagt den och bla fotograferat husen.

När nu Lintons i april 1985 blivit ägare till gården funderade de på hur de på bästa sätt skulle renovera huset för att bevara dess särprägel.

De är ju båda yrkesarbetande med småbarn och var från början helt på det klara med att leja bort det mesta för att så snabbt som möjligt få huset färdigt och få lån placerade. Stadsarkitekten i Nora, Anders Håberger, är ett riktigt eldjärn när det gäller att bevara gamla hus. Han besökte Lintons och han ansåg att huset hade sådan kvalitet att Länsmuséets folk kunde kopplas in. Monica Albertsson, hon höll f.ö. i stationens renovering, gjorde i maj -85 en besiktning av huset. Följden blev att de fick råd och vägledning i vad som var värt att bevara mm. Lennart Edlund, länsantikvarie, var även inblandad. Så småningom utarbetades en teknisk beskrivning och den lämnades ut för anbud.

JCC i Nora med dåvarande chef K-G. Byttner fick jobbet. Byttner är uppväxt i trakten, hans föräldrar var lärare i Stora Mon på 30-talet. Han hade stort intresse för jobbet med Lintons hus och ställde verkligen upp helhjärtat med genomförandet.

BYGGTID NOV 85 - APRIL 86

Det hela sattes i gång i nov-85 då alla ärenden var avklarade och i april-86 var det klart för besiktning och inflyttning. Det var en intensiv och spännande tid. Hur såg det ut inne i väggar och trossbottnar och i vilket skick var grundmaterialet? Torpargrunden behövde inga åtgärder förutom en del ventiler. Timmerstommen var frisk men trossbotten fick bytas ut.

Varje vägg i huset fick reglas om. Isolering har blåsts in i golv och väggar. Isolering utvändigt. Fönster måttbeställdes och gjordes nya, många glasrutor som är väldigt gamla sparades. Nästan alla furugolv med sina breda golvplankor kunde sparas. Planlösningen behölls i stort sett. Ett fönster byttes ut mot dörr för groventrén på baksidan. När avloppet grävdes fann man en gammal kopparbunke som förmodligen använts som jordledning för kristallmottagare. Fö hittade man mängder av skärvor från lerkrukor, en gammal flaskka från 1700-talet och en lekhäst.

Kopparbunken sitter nu väl putsad på en vägg i "gammalköket" där familjen har sin matplats. Det gamla köket har varsamt åtgärdats, det riktigt andas av gamla tider.

Det störs inte av några ny-modigheter som diskmaskin och elspis. Det bekväma och praktiska finns i rummet intill som fungerar som köksdel. Gammalköket har sk grythytt-panel, som är liggande, och härstammar från sent 1700-tal. Köksspisen har öppen rökgång. I restaureringen ingick att ta fram den gamla bakugnen och det var inte det lättaste bakom en massa kakel och sten och murbruk. I december -86 bakade familjen tunnbröd i den gamla ugnen som fungerar precis som på 1700-talet.

På övervåningen finns den vackra gamla festsalen med dubbla pardörrar och höga fönster som sprider växthusvärme under sommarhalvåret. Huset värms upp med ved och har även vattenburen el. Huset har en atmosfär av det förgångna. Det har gått att få ett sådant beslutat pga att ingen tidigare i historien bytt ut eller våldfört sig för mycket på dess ursprung. Det är nu ett år sedan Lintons flyttade tillbaka till sitt drömhushus och vi vill gratulera!

B. Carlsson/G. Viktorsson

SLUMPEN

Man åker på sportlovsemester till Hälsingland. En mulen dag besöker man hantverkscentrumet. Man kliver in till "Handtryckta tapeter". Man pratar, man är från Järle. "Järle, jäså Järle, ja, jag har tryckt några tapeter till ett hus där!" Vi får se dem. De är de rätta. Och mästarinnan får höra om huset och vi får höra om hur det var att få till dem. Hon startade firman, den enda i Sverige, för bara ett par år sedan. Hade stationsrenoveringen kommit igång tidigare, som Byalaget ville, hade byggnaden inte fått "originaltapeter". Så märkligt kan saker slumpa sig. För mig blev det extra märkligt: En del av hennes lärotid hade skett hos min farbror, den norrbottniske målarmästaren.

Berit Bergman

NÄSTA NUMMER

I nästa nummer av Järle Byblad som utkommer i början av juni fortsätter vi serien om företagare i järlebygden. Vidare presenteras avgångsklasserna i Ervalla och Axbergshammar samt lekskoleklassen i Järle. Men vi tar gärna emot bidrag från läsarna, manusstopp den 21 april. Den som känner med sig att han ännu inte betalt prenumeration ombeds vänligen göra det, postgironumret finns på framsidan.

Vänliga hälsningar Bybladskomm.

Rapport från

HEMBYGDSTRÄFF

den 2 mars

Karl-Erik Kilsberger finner man vintertid i närheten av Ervalla verksam som lärare. Sommartid träffas han vanligen nära fornlämningar deltagandes i någon pågående undersökning. Lärar- och arkeologverksamheten har fortgått ungefär lika länge.

När han nu den 2 mars deltog i en hembygdsträff för att berättat om våra närmaste fornlämningar så var det av mångårigt intresse och erfarenhet han talade. Hustaru Elvy, som deltagit i sommararbetena, visade bilder.

Som vanligt blev kvällen ett intressant möte med mänskliga kvaliteter som överstiger den allra proffsigaste TV-show. Lite axplock ur Karl-Erik Kilsbergers fakta:

Kartor har framställts sedan 1600-talet. Då som nu hade de nära anknytning till ekonomiska förhållanden (vems marken är). Den ekonomiska kartan skall innehålla alla kända fornlämningar.

Man tror att Skansberget (Tisstaborg) har haft en kallmur längs hela övre delen samt en träöverbyggnad. Det finns tecken på att den bränts (skörbränd sten överst) Läget var strategiskt: Gamla färdvägen väster om Skansberget och nedanför vattenvägen. Man tror att Järleån då höll något mer vatten. Om borgen var försvarsborg, tillflyktsborg eller bara "forledsborg" (tullar?) vet man ej. Liknande borgar finns bara i Värmland, Öster- och Västergötland samt Södermanland. De ligger på likartade ställen och uppfördes från Kr.föd. till 1000-talet. Troligen byggdes de genom tillmakning på plats. Vallarna har mycket skarpa stenar i sig. Just runt Skansberget har länsantikvarieämbetet lagt en för svenska förhållanden mycket stor fornminnesmärkt avgränsning. Orsaken är okänd, men Karl-Erik skall ta reda på detta och återkommer om resultatet.

Närke är relativt fattigt på fornminnesmärken jämfört med södra och östra landskapen. Trots det är det för mycket att nämna i denna artike även om Karl-Erik Kilsberger berättade om det som fanns.

Berit Bergman

STÄDJOBDET PÅ JÄRLE BYA-DAGIS ÄR LEDIGT. ARBETSTID 1.5 TIM/DAG. SÄG GÄRNA TILL PÅ DAGIS OM DU VET NÅGON SOM ÄR INTRESSERAD. RING 0587/50123

BOTANISK EXKURSION I JÄRLE

Medlemmar i Nora Botaniska förening kommer torsd. den 11 juni kl. 18.00-20.00 att ta oss med på en vandring bland alla växter i närheten av Järle by. Samling vid stationen.

SMÅFÖRETAG I JÄRLEBYGD

Runt om i vår bygd finns det många mindre företag, både enmansföretag och företag som har flera anställda. Järle Byblad kommer under året att försöka besöka och presentera de flesta av alla de företag som finns i bygden. Vet du om något företag som bör vara med så ring gärna och tipsa oss! Här kommer det första.

HAN RENSAR SÄD ÅT BÖNDER

När Bybladets medarbetare letade efter telefonnumret till Ulla Folkesson så stod i telefonkatalogen ytterligare ett nummer till Lundby, nämligen till rensriet. Nyfiken som man är måste man givet undersöka det också, så när Bybladet gästas Ulla passade vi på att fråga ut Anders om rensriet.

-Det är ett företag i företaget, säger Anders, som är ägare till Lundby gård. Den säd som bönderna skördade under förra hösten och som de lagrat för att använda i vårens sådd behöver rensas från skräp, ogräs och från för små korn, vilka inte har den växtkraft som gör att det blir en bra skörd. Säden skall hålla en speciell vikt, säger Anders. Tusenkornsvikt, vilket innebär att tusen kärnor skall väga en viss vikt. Olika sädesslag har olika tusenkornsvikt.

-Hur kom det sig att du började med rensning?

(storsäck används ibland)

-1978 upphörde Lantmännen med att utföra legorensning och då skaffade jag en anläggning för att i första hand rensa min egen säd, men jag investerade lite extra med tanke på att fler bönder skulle komma att vilja ha rensning utförd. Det visade sig att det var ett lyckat drag, för det har bara ökat, från 140 ton/år till 600-700 ton/år vilket är fallet i år. Det kommer bönder från ett område i storleksordningen Fellingsbro-Fornaboda-Axberg-Närkes Kil, och jag tror att det området är i stort sett täckt.

-Vilken period är intensivast?

-Det börjar i slutet av februari och håller på fram till sista april, och då är arbetsdagen 12 timmar förutom ladugårdarbetet som tillkommer.

-Hur stora investeringar har du haft?

-Jag har investerat ca 200.000 kronor förutom allt eget arbete, men då jag började vid samma tid som Lantmännen slutade så har det utvecklats till ett litet lönsamt företag. Och om det behövs så betar jag även säden, säger Anders.

-Vad är beta? undrar jag.

-Jo, innan bonden kommer hit med säden så har han skickat in ett prov och fått en analys gjord så han vet om den har någon form

av svampangrepp. Man provar då också grobarheten. Skulle analysen visa att säden har fått detta angrepp tillsätter jag ett preparat som tar bort svampangreppet. Detta är betning.

Tilläggas bör här att man för att få tillstånd att använda sådana medel gått en kurs och fått speciell behörighet.

-Varför kan inte bonden köpa säd hos Lantmännen för att så?

-Att få säden rensad- betad och paketerad i säckar kostar 60 öre/kg. Skulle bonden köpa säden hos Lantmännen kostar den 2.70 kr/kg, drar man sedan bort 1.10 vilket bonden får om han sålt säden från höstskörden så är förtjänsten 1:- kr/kg, så i det här fallet är det bonden som gör förtjänsten, för en gångs skull, tillägger Anders med ett leende.

Mats Svensson

Ny handel vid Jerle station.

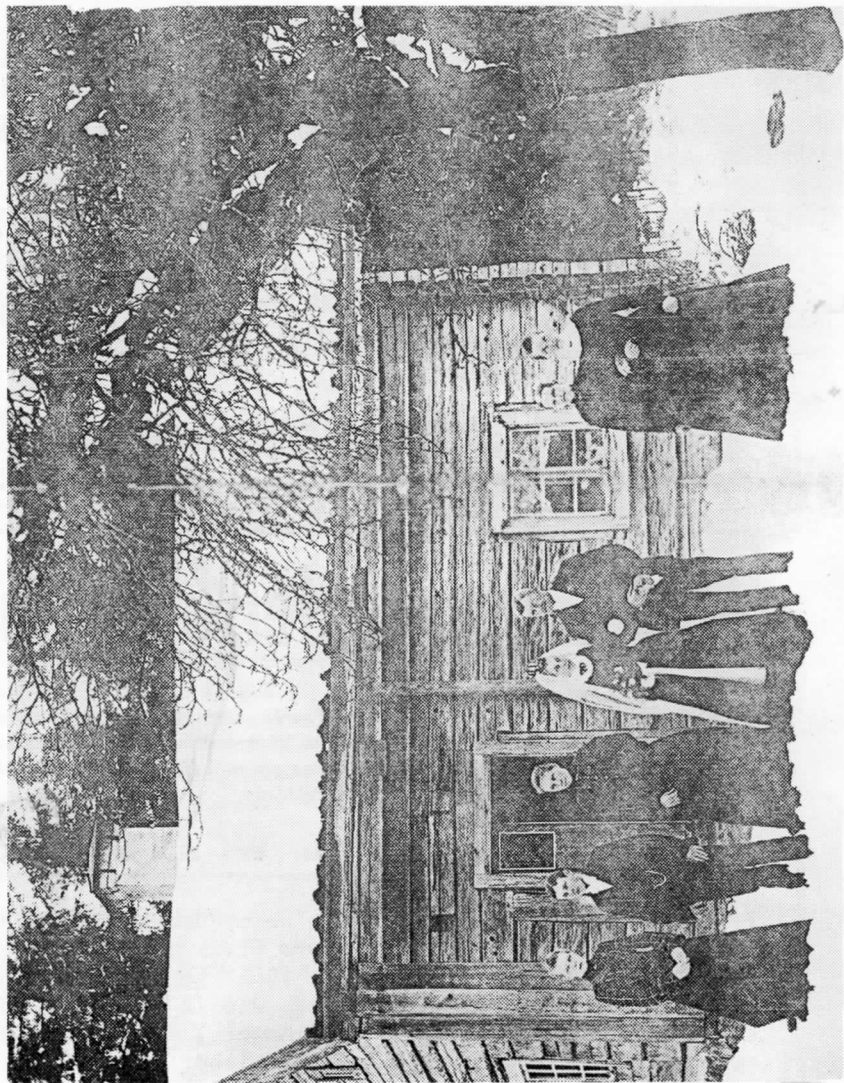
Härmed får jag tillkännagiva, att jag den 14 dennes öppnar **Speceri- och Diversebandel vid Elfvenborg, Jerle**, och får jag vördsamt rekommendera mig i den ärade allmänhetens hägkomst. Mitt bemödande skall städse blifva att tillbandahålla **goda varor** mot **billiga** men **bestäm- da priser** samt endast mot kontant betalning.

Smör tages i utbyte.

L. W. Andersson.

Från Åke Mossberg, fotograf och hembygdsentusiast i Nora, har vi fått en del klipp från Nora Stads och Bergslagstidning som utkom under åren 1868 - 1966. Åke har samtliga exemplar hemma i sitt pannrum. Onsd. den 12 oktober 1898 fanns den här annonsen införd. Vi återkommer i följande nummer med andra för järlebor intressanta klipp.

Elov Elinder, övra Jerle, har sänt oss den här bilden som han funnit i en bok med text som finns här bredvid. Han ber nu byabladets läsare om hjälp att identifiera huset, var kan det ha legat? Den som vet något om bilden kan vända sig direkt till Elov Elinder eller till någon i byabladskommittén.

Brudpar i snö
Bröllop den 6 maj 1904 på
Ekenäs i Jerle norr om Öre-
bro. Personerna: Alma
Andersson, hennes bror
Anders Andersson, Emma
Andersson, bruden Rut
Andersson, brudgummen
Axel Jansson, brudens mor
Kristina Andersson (änka
som ensam uppfostrat sju
barn), Mia Andersson.
Våren var sen 1904. Svart
brudklänning förekom sär-
skilt på landsbygden ännu
något tiotal år in på 1900-
talet. Foto L W Andersson.